

Posudek diplomové práce Mirzy Čosoviće Kontakty nositelů kultury Lepenského Viru s prvními neolotiky na přelomu 7. a 6. tisíciletí př. n. l. – Contacts between the culture of the Lepenski Vir and the first Neolithic populations at the turn of the 7th and 6th millenniums BC. 57 str. textu s přílohami (3 obr., 7 tab.) Praha, FF UK, 2019.

Předložená práce se věnuje atraktivnímu tématu, spíše možná fenoménu balkánského staršího pravěku. První zprávy o objevu lokalit v oblasti Železných vrat při stavbě vodní elektrárny na Dunaji vyvolaly podobné reakce badatelské veřejnosti, jako o mnoho let pozdější objev lokality Göbekli Tepe. Obě události totiž výrazně změnily dosavadní pohledy na řešení některých speciálních problémů. V případě Lepenského Viru šlo o první pádný doklad osídlení centrálního Balkánu během mezolitu. Ostatně deset let předtím se něco podobného stalo i v tehdejší Československu, po zveřejnění stati M. Mazálka Na okraj československého mezolitu...

V případě předložené práce Mirzy Čosoviće jde o zdařilý kompilační přehled, jehož hlavním cílem bylo (slovy autora) pokusit se představit současné a nejnovější výsledky archeologických i přírodovědných výzkumů. Analýzy vycházejí ze studia materiálů, které poskytly lokality v oblasti zvané Djerdap. Částečně jsou datovány do období mezolitu, částečně do nástupu zemědělských civilizací neolitu. V tom tkví již zmíněný fenomén, který je v rámci Evropy zatím velmi ojedinělým reálným svědectvím o kontaktu lovecko-rybářsko-sběračského společenství s nejstaršími zemědělci.

M. Čosović se podrobně věnuje dějinám bádání a přírodnímu prostředí oblasti Železných vrat, neboť právě to sehrálo patrně nejpodstatnější úlohu v životě lidí, kteří se zde na břehu životodárného veletoku usadili. I tak ale šlo o prostředí plné nástrah a nebezpečí a způsob, jakým mu obyvatelé Djerdapu čelili, popisuje autor velmi dobře v podkapitole o společenských vztazích a ekonomice. Vedle toho připomíná i další zajímavou složku kultury Lepenský Vir, kterou je určitý náboženský projev. M. Čosović upozorňuje, že zásadní změny v myšlení nastaly v okamžiku, kdy populace opouští svět jeskyní a usazují se na terasách nad řekou. Geometrie jeskynního prostoru měla ovlivnit i podobu staveb ve volném terénu, tedy chaty s typickým lichoběžníkovým půdorysem. V mladších obdobích se pak završuje náboženský projev a to v podobě četných skulptur z říčního kamene. Ústředním motivem je ryba, tedy jeden z pilířů obživy obyvatel dunajských břehů. Vzhledem k identické podobě „úst“ uvádí M. Čosović závěr, že vzorem ke skulpturám byla ryba *Huso huso*. O sociální diferenciaci podle autora mohou svědčit některé pohřby v poloze vsedě. Mezolit v oblasti Železných vrat měl svá specifika, vycházející právě s přírodního rámce. Tento svébytný

projev dobře popsaly badatelky I. Radovanović a B. Wojtek, které za zásadní specifikum považují schopnost zdejší mezolitické populace vytvářet zásoby.

V další části práce se již M. Čosović věnuje průběhu neolitizace Balkánu, připomíná dvě základní teorie – demickou a kulturní difuzi. Studium kontaktů v oblasti Železných vrat dává možnost aplikace dalšího možného předávání určitých *know how*, a to tzv. hraniční model. Autor dobře pracuje s názory, prezentovanými rozsáhlou literaturou a všímá si i výsledků nejnovějšího bádání. V souvislosti s koexistencí kultury Lepenského Viru uvádí výsledky novějších výzkumů na lokalitě Aria Babi. V závěru práce pak autor uvádí rovněž některé výsledky přírodovědných analýz (izotopů stroncia, stabilních izotopů a dentální patologie).

V závěru autor shrnuje všechny podstatné skutečnosti, které se objevily v jednotlivých částech práce. Je pravdou, že někdy jen ve stručné zmínce, jindy bez podrobnějšího komentáře. Autor se občas vyjadřuje stručně a to se odráží i ve stránkovém rozsahu práce. Tady je však mojí povinností (jako vedoucího práce) zmínit skutečnost, že první verzi práce napsal Mirza Čosović samostatně v českém jazyce! Tuto verzi jsem spíše v oblasti archeologické terminologie a jakýchsi osobitých česko-srbských hybridů upravil, aby pak jazykovou korekturu finálně provedla autorova učitelka češtiny. I tak je ale autorova úroveň češtiny hodna uznání.

Práce splňuje požadavky kladené jak na obsahovou, tak formální stránku podoby diplomové práce a proto ji doporučuji k dalšímu řízení s návrhem klasifikace „velmi dobře.“

doc. PhDr. Miroslav Popelka, CSc.

Praha, 24. 8. 2019